

De flesta av demokratins företrädare är tysta. Man betraktar Lars Vilks som en tokig gubbe som man helst förbigår med tystnad. Risken är stor att han, efter de senaste attentaten, röner samma öde som sin holländske kollega Theo van Gogh, skriver Poul Kongstad. Arkivbild: Björn Lindgren

Vilks får klä skott för makthavarnas feghet

Vilks och yttrandefriheten. Hotbilden mot Lars Vilks hårdnar och han är i det närmaste ensam om att hävda rätten till yttrande- och tankefrihet i Sverige. Förutsättningen för demokrati är ett individuellt mod hos den minoritet som utgör samhällets ledare och debattörer. Men etablissemangen håller en låg profil, skriver Poul Kongstad, läkare och samhällsdebattör.

Sverige är ett rikt, glesbefolkat och demokratiskt land som kan ta emot fler flyktingar från hela världen. Sverige har troligen mycket att vinna på att ha ett mångkulturellt och öppet land.

Men den demokratiska fernissan är tunnare än de flesta medborgare tror. Ett tydligt exempel på detta är den rådande situationen kring Lars Vilks. Våldsbilden

kring honom hårdnar och han verkar nu ensam föra rätten till yttrande- och tankefrihet i Sverige. Han synes nu också vara fritt villebråd för extrema grupper.

Demokratins företrädare är tysta. Man betraktar Vilks som en tokig gubbe som man helst förbigår med tystnad. Risken är stor att han röner samma öde som sin holländske kollega Theo van Gogh.

Följande stora problem finns för demokratin i Sverige:

- * Regeringen tar inte ställning till om religiösa gruppers åsikter skall väga tyngre än yttrandefriheten. Oppositionspartierna tiger.

- * Public service företagen har endast korta inslag om Vilks och beskriver honom mer som ett udda fenomen än diskuterar den principiellt viktiga fråga om demokrati som hans konstverk lyfter fram.

- * Polisen och säkerheten kring Vilks är inte god. Vem som helst kan räkna ut att han kommer att bli attackerad vid möten. Var fanns skyddet i Uppsala? Vem som helst kan räkna ut att hans hem skulle skändas eller brännas ner? Var fanns bevakningen? Hur noggrann blev mordbrandsutredningen när man glömde kniven på attentatsplatsen vid huset? Frågorna är många om det polisiära skyddet.

- * Konstetablissemang har kommit fram till att Vilks inte skapar god konst och därför behöver man inte stå upp för hans verk och föra den principiella debatten om vad som får avbildas i Sverige.

- * Svenska Publicistklubben uppfattar inte att Vilks yttrandefrihet rör deras område. Klubbens ordförande bedömer Vilks med argument som "han är ute efter publicitet". Hon recenserar också hans konstverk på ett nedsättande sätt vilket gör att principfrågan kan lämnas obesvarad.

- * Tidningarna undviker att publicera bilder relaterade till principfrågan, till exempel omfattande affischering med Muhammedbilder i Malmö nyligen.

Tysta majoriteten följer dramat

Största delen av befolkningen tillhör den tysta majoriteten. Så är det alltid. En tyst majoritet som just nu följer kraftmätningen mellan en ensam konstnär som står i kamp mot en värld av religiösfundamentalism. Problemet är att det demokratiska samhället inte vågar se vad som pågår, lika lite som England och Chamberlain vågade göra det 1938 (Peace in our time). Samhället verkar inte heller kunna skydda den som är utsatt. Detta vet alla i den tysta majoriteten som följer dramat.

Främlingsfientliga grupper/partier drar nytta av den rådande situationen, där etablissemang ser bort och sänder ut dimridåer. Det är bland annat ur dessa förhållande och ur denna rädsla som man kan rekrytera många nya anhängare. Det mänskliga räddhågsna beteendet hos dem som utgör majoriteten är allmängiltigt.

Det är också analogt med mobbning till exempel i skolorna, de mobbade utgör endast några procent och mobbarna likaså. Den tysta majoriteten är alltid störst, ofta långt över 80 procent. Det är den grupp som efteråt säger att man inget fick veta, att man inte kunde tro att det var så allvarligt eller att det inte fanns något val.

Men kan man aktivera den tysta majoriteten på skolgården försvinner mobbningen och kan man aktivera den tysta majoriteten i samhällsdebatten förändras förhållanden snabbt, och ofta men inte alltid, med ett starkt stöd för demokrati och mänskliga rättigheter.

I det demokratiska samhället är yttrandefriheten den viktigaste rättigheten eftersom de ger förutsättningarna till andra demokratiska rättigheter som fria val och religionsfrihet. Likaså är modet det viktigaste karaktärsdraget hos en människa eftersom det ger förutsättningarna för alla andra goda egenskaper.

Att föra ut debatt till en majoritet i samhället är nödvändigt i ett demokratiskt samhälle. Men förutsättningen för detta är ett individuellt mod hos den minoritet som utgör samhällets ledare och debattörer. Annars tjänar inte lagstiftningen till något och en whistleblower som Lars Vilks får klä skott för etablissemangets samlade undfallenhet.

Poul Kongstad

läkare, neurokirurg, chef för ambulanssjukvården i Region Skåne. Engagerad i lednings- och värdegrundsfrågor inom hälso- och sjukvården (t ex de apatiska flyktingbarnen) och engagerad i Kenya via Läkarbanken.